

KANSALLINEN KOULUTUKSEN ARVIOINTIKESKUS
NATIONELLA CENTRET FÖR UTBILDNINGSGRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

INLÄRNINGSGRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2014

SAMMANFATTNING

INNEHÅLL

Inlärningsresultaten i huslig ekonomi i slutskedet av den grundläggande utbildningen	3
Eleverna som deltog i utvärderingen	4
Bakgrundsuppgifter om undervisningen och eleverna	4
Resultat	10
Regional analys	13
Skillnader mellan flickor och pojkar	15
Skillnader mellan språkgrupperna	15
Elevernas planer rörande fortsatta studier	15
Vitsorden i huslig ekonomi och kunnandet i sin helhet	16
Huslig ekonomi som valfritt ämne	19
Kunnande hos elever som behöver stöd	19
Provresultaten för de elever som hade ett annat hemspråk än finska eller svenska	19
Sambandet mellan elevernas intresse av ämnet och inlärningsresultaten	21
Sambandet mellan föräldrarnas utbildning och elevernas framgång i provet	22
Lärarnas och undervisningsmetodernas samband med inlärningsresultaten	22
Elevernas skoltrivsel och attityder mot huslig ekonomi	23
Läroämnet huslig ekonomi i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014	24
Utvecklingsförslag	26

Inlärningsresultaten i huslig ekonomi i slutskedet av den grundläggande utbildningen

Inlärningsresultaten i huslig ekonomi utvärderades första gången i mars 2014, och utvärderingen ingick i den nationella planen för utvärdering av utbildningen (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2012:15). Utvärderingsprojektet startade i februari 2013 vid Utbildningsstyrelsen och fortsatte vid Nationella centret för utbildningsutvärdering, när ansvaret för utvärderingarna av inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen överfördes till detta ämbetsverk 1.5.2014. De data som behövdes vid utvärderingen av inlärningsresultaten samlades in i 89 finskspråkiga och i 15 svenskspråkiga skolor, som valdes från de olika verksamhetsområdena för regionförvaltningsverket och kommuntyperna så att de bildade ett representativt urval. I samplet ingick både elever som genomgått de för alla gemensamma studierna i huslig ekonomi och elever som deltog i valfri undervisning i huslig ekonomi.

Det nationella provet var uppdelat i två delar. Det skriftliga och det praktiska provet baserade sig på det som Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004 föreskriver i huslig ekonomi om kunskaperna och färdigheterna i de centrala innehållsområdena och på kriterierna för vitsordet åtta (8) i grunderna. Syftet med utvärderingen var att ta reda på den nationella nivån i fråga om de kunskaper och färdigheter som eleverna i årskurs 9 har i huslig ekonomi i förhållande till de mål som satts upp i grunderna för läroplanen. Målen, innehållsområdena och slutbedömningskriterierna i grunderna för läroplanen 2004 är på en allmän nivå och innehåller omfattande, kvalitativa teman relaterade till studieinnehållen. Därför utformades indikatorerna för utvärderingen så att de täcker studieinnehållen i läroplanen för huslig ekonomi så väl som möjligt. Vid utarbetandet av utvärderingsuppgifterna i det skriftliga provet eftersträvades variation i uppgifterna både i fråga om typerna av uppgifter och i fråga om svårighetsgrad. Vid planering av det praktiska provet var målsättningen en så verklig livssituation som möjligt. I provet beaktades delområdena i grunderna för läroplanen i huslig ekonomi: samarbets- och interaktionsfärdigheter, skicklighet i praktiskt arbete samt färdigheter i informationssökning och informationshantering.

Eleverna som deltog i utvärderingen

I den nationella utvärderingen i huslig ekonomi deltog sammanlagt 3 541 elever. I det skriftliga provet deltog 3 473 elever och i det praktiska provet 817 elever. Av alla elever som ingick i samplet gick 86 procent i en finskspråkig skola och 14 procent i en svenskspråkig skola. Av eleverna omfattades 11 procent av intensifierat eller särskilt stöd eller hade ett tidigare beslut om intagning till special-

På lärarenkäten svarade 163 lärare, av vilka 21 var lärare i en svensk-språkig skola och resten i en finsk-språkig skola.

undervisning eller så studerade de enligt en individualiserad lärokurs i modersmål eller huslig ekonomi. Av de elever som ingick i samplet hade 30 procent studerat huslig ekonomi endast i årskurs 7 medan 61 procent hade studerat det i årskurs 7, 8 och 9. Av eleverna uppgav sju procent att de hade studerat huslig ekonomi i årskurs 7 och 8 och tre procent att de hade studerat ämnet i årskurs 7 och 9.

Bakgrundsuppgifter om undervisningen och eleverna

Till utvärderingen i huslig ekonomi hörde utöver det skriftliga och det praktiska provet även en elevenkät, en lärarenkät och en rektorsenkät. Elevenkäten bestod av olika delar med frågor om följande bakgrundsvariabler: kön, modersmål, föräldrarnas utbildningsbakgrund, frånvaro, trivsel, senaste vitsord i huslig ekonomi och valfria kurser. I lärarenkäten fanns delar som gällde gruppstorleken, timfördelningen, undervisningen och läroplanen samt metoder och material som används i undervisningen i huslig ekonomi. I lärarenkäten ingick dessutom påståenden baserade på målen i läroplanen. Dessa var desamma som i elevenkäten, vilket möjliggjorde en jämförelse av elevens och lärarens åsikter om elevens kunskaper och färdigheter. Rektorsenkäten genomfördes elektroniskt och innehöll frågor som gav bakgrundsinformation om rektorerna i de skolor som deltog i utvärderingen och frågor om arrangemangen och resurserna för undervisningen i huslig ekonomi. Dessutom ställdes frågor om elevernas och vårdnadshavarnas möjligheter till påverkan och om vad rektorerna anser om skoltrivseln, atmosfären i skolan, sina ledaregenskaper och genomförandet av läroplanen.

Av lärarna i de finskspråkiga skolorna uppgav 86 procent och av lärarna i de svenskspråkiga skolorna 81 procent att de är behöriga hushållslärare. Av de svarande meddelade 57 procent att de är behöriga i ett annat läroämne. 18 procent av lärarna var inte behöriga hushållslärare och åtta procent hade ingen lärarbehörighet.

Storleken på de undervisningsgrupper som de tillfrågade lärarna hade i huslig ekonomi i årskurs 9 varierade så att 58 procent av de svarande uppgav att den genomsnittliga klasstorleken var 11–15 elever och 36 procent att den var 16–20 elever. Av lärarna uppgav 97 procent att de för alla gemensamma tre årsveckotimmarna ges i årskurs 7. Denna siffra motsvarar också den allmänna uppfattningen att den för alla gemensamma undervisningen i huslig ekonomi huvudsakligen ges i årskurs 7. Av lärarna ansåg 55 procent att antalet timmar som är gemensamma för alla är lämpligt, medan 45 procent ansåg att antalet är för litet.

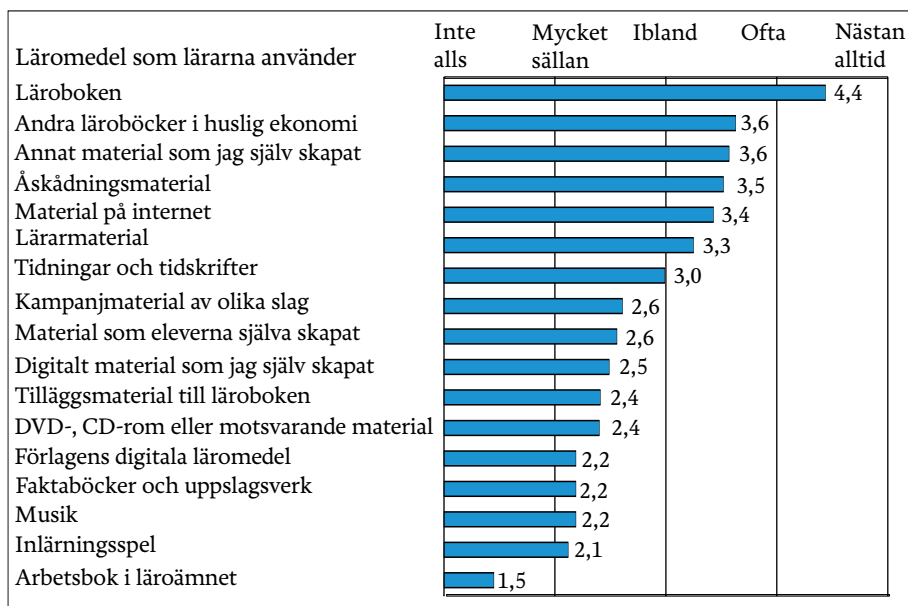
De valfria ämnena på en och två årsveckotimmar fördelade sig på olika sätt i de skolor där lärare svarade på enkäten. Av de svarande rapporterade 93 procent att man i deras skolor hade erbjudit huslig ekonomi som valfritt ämne omfattande två årsveckotimmar. 20 procent av lärarna svarade att huslig ekonomi hade erbjudits i årskurs 8 och 17 procent att det hade erbjudits i årskurs 9 som valfritt ämne omfattande en årsveckotimme.

I hälften av skolorna fanns det två, i en fjärdedel en och i en femtedel tre hushållslärare. Under läsåret 2013–2014 hade 69 procent av de svarande samarbetat ofta med en hushållslärarkollega. En femtedel hade samarbetat ganska ofta, åtta procent sällan och bara två procent inte alls. På frågan om lärarna hade samarbetat kring undervisningen med lärare i andra läroämnen svarade 60 procent att de hade samarbetet lite, medan 39 procent uppgav att de inte alls hade deltagit i sådant samarbete. Av lärarna ansåg 62 procent att det i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen i huslig ekonomi finns lämpligt med överlappningar med andra läroämnen. 18 procent ansåg att det finns mycket överlappningar och 14 procent att det finns lite överlappningar. Det var vanligast att lärarna hade samarbetat med läraren i hälsokunskap. Näst vanligast var det att samarbeta med lärare i främmande språk. Cirka 12–13 procent av de svarande hade samarbetat med läraren i biologi och kemi.

Enligt lärarenkäten hade 63 procent tillgång till en dator i lärarrummet och 88 procent i hushållssalen. Tillgång till en interaktiv tavla hade 17 procent i en annan klass (som även läraren i huslig ekonomi fick använda) och 11 procent i hushållssalen. Av hushållslärarna uppgav 36 procent att eleverna har tillgång till datorer som stöd i undervisningen. Pekplattor (t.ex. iPad) hade 20 procent av eleverna. 75 procent av lärarna ansåg att det finns tillräckligt med ekonomiska resurser för huslig ekonomi i skolan för anskaffning av mångsidiga råvaror som stöder undervisningen. 25 procent ansåg att resurserna var otillräckliga.

De tillfrågade lärarna försöker att i sin undervisning ofta ta upp flera perspektiv och att få till stånd värdediskussioner. Likaså svarade lärarna att de ofta beaktar att eleverna är på olika nivåer, försöker motivera eleverna, göra sin undervisning tydligare och upprätthålla sin yrkeskompetens. Lärarna uppgav att de använder olika undervisnings- och bedömningsmetoder relativt ofta. Enligt lärarna utmanar de sina elever i genomsnitt "ibland" att ifrågasätta saker, beaktar elevens vardag i studieinnehållen, lyssnar på elevernas idéer och beaktar kollaborativa metoder. Av de lärare som svarade på enkäten uppgav hälften att de på lektionerna i huslig ekonomi använder väldigt mycket par- eller grupparbete och mycket självständigt arbete på lektionerna. Drygt 50 procent av de tillfrågade använde praktiska övningar mycket eller väldigt mycket. Som figur 1 visar använde lärarna läroboken mest av alla läromedel.

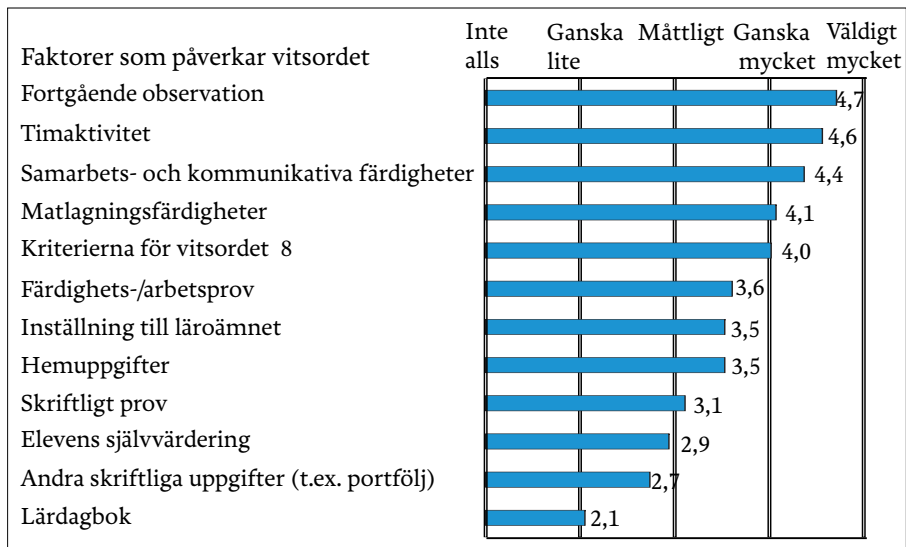
Av lärarna rapporterade 43 procent att de i sina undervisningsgrupper har elever med ett annat modersmål än finska, svenska eller samiska.

Figur 1. Läromedel som används av de lärare som besvarade lärarenkäten

Andra läroböcker i huslig ekonomi, material som de själva skapat, åskådningsmaterial, material från internet och lärarens material användes enligt svaren i genomsnitt mer än "ibland". Arbetsböcker i läroämnet användes knappt alls och inlärningsspel, musik, faktaböcker och uppslagsverk eller förlagens digitala läromedel användes i genomsnitt "mycket sällan".

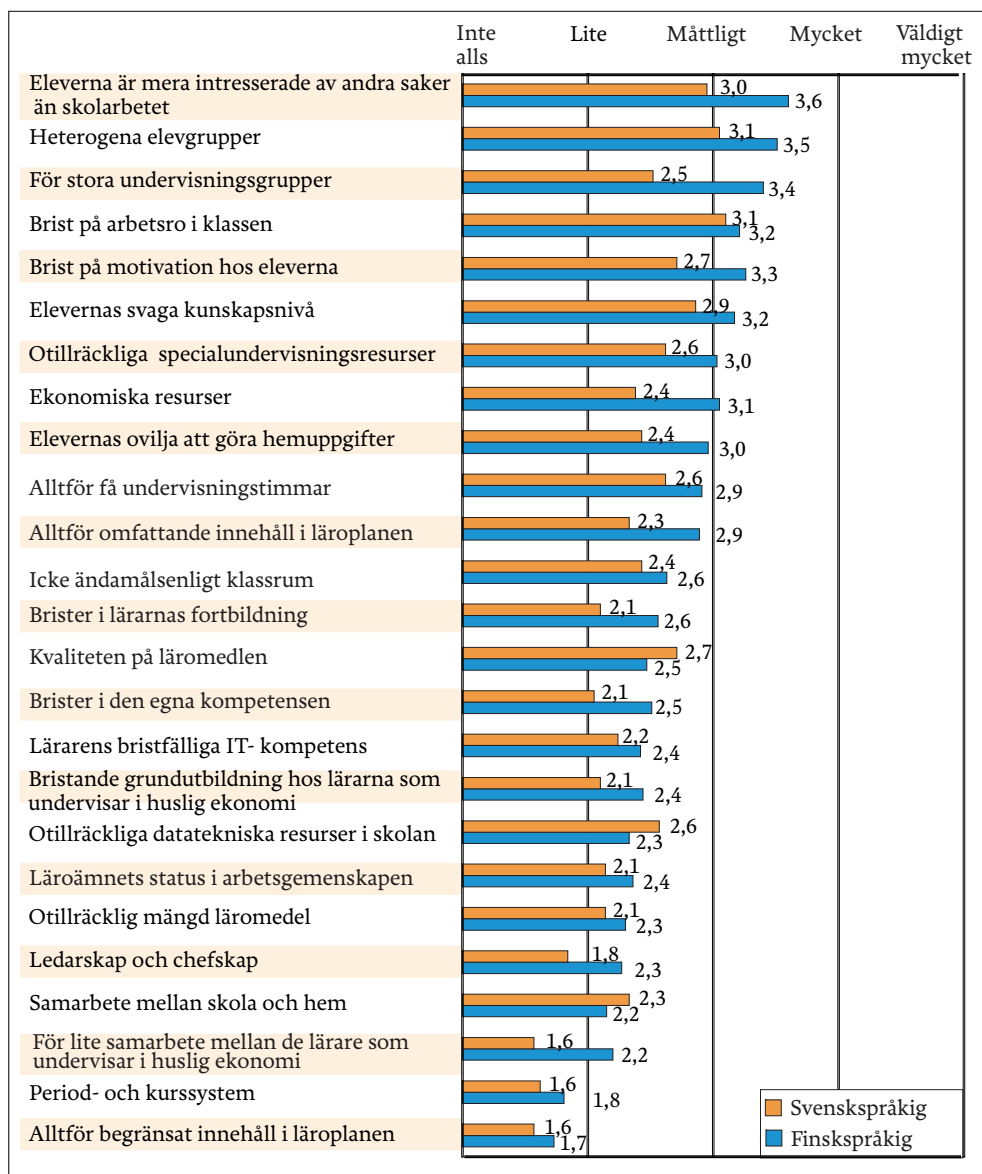
Enligt lärarna inverkar de kunskaper och färdigheter som konstateras genom fortgående observation mest på vitsordet (figur 2). Arbetet på lektionerna samt samarbets- och kommunikativa färdigheter inverkade nästan lika mycket på vitsordet. I genomsnitt inverkade färdigheterna i matlagning och kriterierna för vitsordet åtta (8) i grunderna för läroplanen ganska mycket. Skriftliga prov och elevens självvärdering inverkade måttligt på vitsordet. Lärarboken inverkade ganska lite.

Figur 2. Faktorer som påverkar elevernas vitsord i huslig ekonomi

De omständigheter som mest försvårar uppnåendet av goda inlärningsresultat var enligt lärarnas svar följande: ”eleverna är mera intresserade av andra saker än skolarbetet”, ”heterogena elevgrupper” och ”för stora undervisningsgrupper” (figur 3).

Figur 3. Omständigheter som gör det svårare att uppnå goda inlärningsresultat enligt lärarna

Enligt de rektorer som besvarade enkäten var 45 procent av de skolor som svarade på enkäten enhets-skolor för årskurserna 1–9 och 48 procent var skolor för årskurserna 7–9. Dessutom gavs det i fyra skolor både förskoleundervisning och undervisning för årskurserna 1–9 och i en skola undervisning för årskurserna 1–10. Enligt rektorernas svar studerade 38 procent av eleverna enligt systemet med fem perioder under läsåret 2013–2014. De övriga skolorna fördelade sig enligt följande: 20 procent hade ett system med fyra perioder, 19 procent två perioder, 13 procent en period, 4 procent tre perioder och 4 procent sex perioder. Dessutom hade två skolor en annan periodindelning.

Rektorerna tillfrågades om de under läsåret 2013–2014 hade skaffat läroböcker eller annat material för undervisningen i huslig ekonomi. 79 procent hade skaffat och 21 procent hade inte skaffat material. På frågan om skolans prioriteringar svarade största delen (73 %) av rektorerna att man i skolan inte betonar något läroämne. 27 procent uppgav att man i deras skola betonar ett visst ämne. De läroämnen som betonades mest var matematik och naturvetenskapliga ämnen, musik och idrott.

När det gäller frågan om modellen för stöd i tre steg svarade en majoritet (89 %) av rektorerna att modellen fungerar. 11 % av rektorerna ansåg att den inte fungerar. De anledningar till missnöje som uppgavs mest var brist på resurser och tung byråkrati. Största delen (97,8 %) av rektorerna ansåg att den fysiska miljön i hushållssalen för huslig ekonomi stöder undervisning enligt läroplanen. Endast två procent var av annan åsikt. Av rektorerna ansåg cirka hälften (41 %) att man i skolorna generellt kan genomföra läroplanen enligt grunderna för den grundläggande utbildningen ganska bra med nuvarande resurser, medan 43 procent svarade att man kan göra det mycket bra. Endast sex procent ansåg att man med de nuvarande resurserna kan genomföra läroplanen dåligt.

Enligt rektorsenkäten hade alla hushållslärare i de skolor som deltog i rektorsenkäten (92 rektorer i 104 sampelskolor) haft möjlighet att delta i fortbildning minst 1–2 dagar under läsåret utan inkomstbortfall. Av de lärare som svarade på enkäten hade 27 procent inte deltagit alls i fortbildning under de senaste tre åren. Av de svarande hade 33 procent deltagit i fortbildning 1–3 dagar och 22 procent mer än 6 dagar. 45 procent uppgav att av dessa fortbildningsdagar hade 1–3 dagar gällt undervisning i huslig ekonomi. Av lärarna hade 46 procent deltagit i fortbildning som inte gällt undervisning i huslig ekonomi.

75 procent av lärarna uppgav att de är villiga att delta i fortbildning inom den närmaste framtiden och 20 procent att de inte kan säga om de är villiga. Följande tabell visar vilka ämnen som hushållslärarna mest önskade fortbildning i.

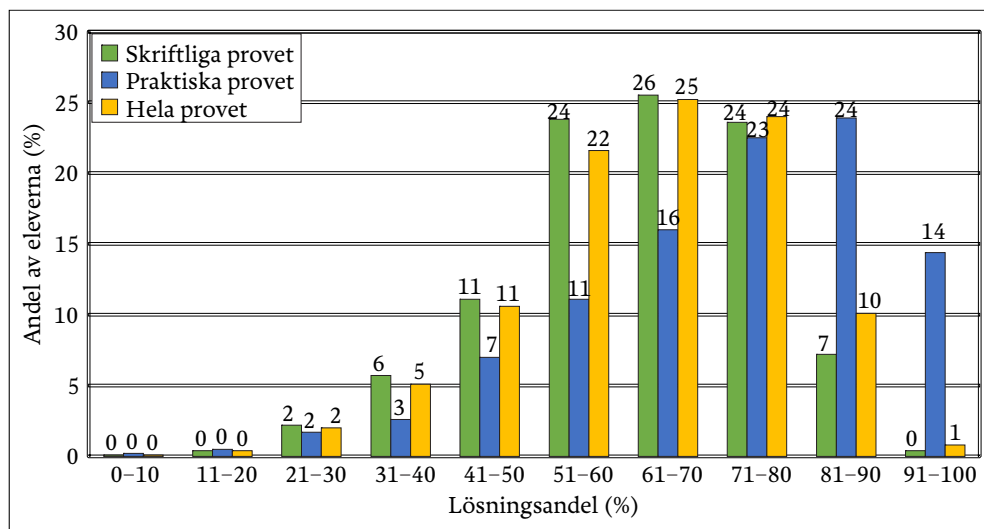
Tabell 1. Lärarnas önskemål när det gäller fortbildning

Ämnen som lärarna önskade fortbildning i	Antal lärare som svarade	Andel av alla som svarade N = 163
IKT i huslig ekonomi	48	29
Elever som lär sig på andra sätt i huslig ekonomi	26	16
Konsumentfostran	24	15
Näring	18	11
Bedömningen i huslig ekonomi	11	7
All slags utbildning intresserar	17	10
Andra ämnen	58	36

I det skriftliga provet var flickornas lösningsandel 68 procent och pojkarnas 56 procent. I det praktiska provet var motsvarande siffror för flickorna 77 procent och för pojkarna 67 procent.

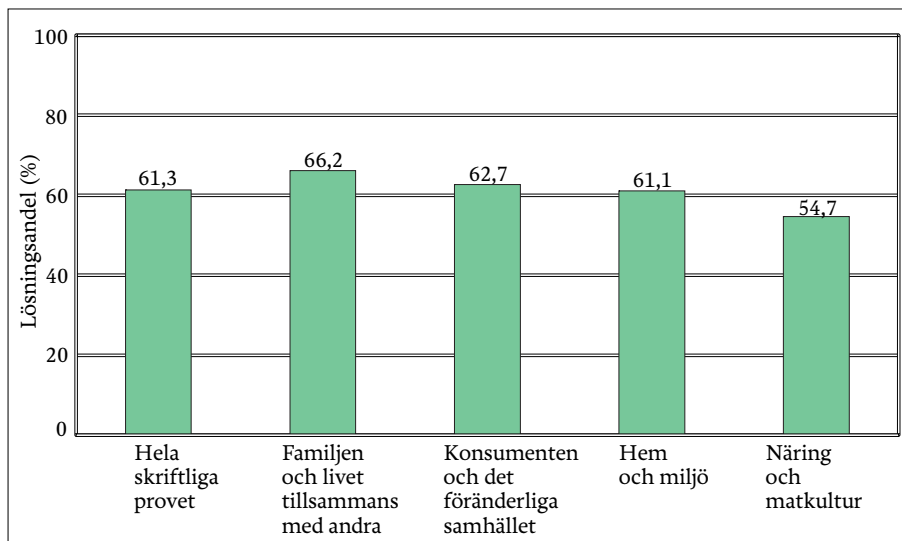
Resultat

Eleverna fick i genomsnitt 63 procent av det sammanlagda maximala poängtalet för det skriftliga och det praktiska provet i utvärderingen i huslig ekonomi. I det skriftliga provet var lösningsprocenten 61 och i det praktiska provet 72. Figur 4 visar hur lösningsandelarna fördelar sig i hela provet i huslig ekonomi, fördelningen i det skriftliga provet och i det praktiska provet. Lösningsandelarna har delats upp i kategorier omfattande tio procentenheter.

Figur 4. Resultatfördelning i hela provet, det skriftliga provet och det praktiska provet

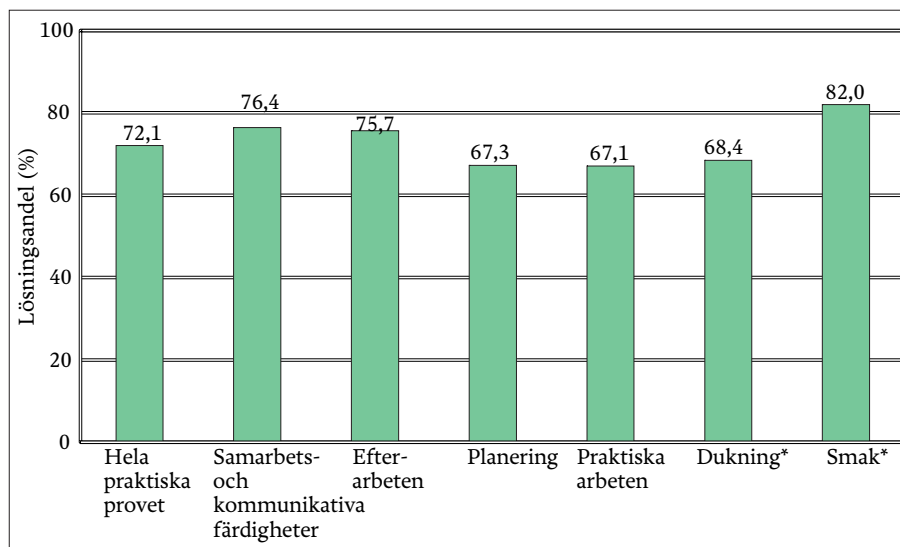
Av de centrala innehållsområdena i huslig ekonomi i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004 behärskade eleverna i det skriftliga provet bäst uppgifterna i innehållsområdet Familjen och livet tillsammans med andra (lösningsandel 66 %) och sämst uppgifterna i innehållsområdet Näring och matkultur (lösningsandel 55 %). I uppgifterna i innehållsområdet Konsumenten och det föränderliga samhället uppnådde eleverna 63 procent av det maximala poängtalet och i innehållsområdet Hem och miljö 61 procent. Figur 5 visar lösningsandelarna i hela provet fördelade på innehållsområden.

Figur 5. Lösningsandelar i läroplanens innehållsområden i det skriftliga provet

Av uppgifterna i innehållsområdet Familjen och livet tillsammans med andra klarade eleverna uppgifterna som rörde socialt ansvar och hemmets fester bäst och uppgifterna som rörde dukning sämst. Av uppgifterna i innehållsområdet Näring och matkultur behärskade eleverna uppgifterna om tallriksmodellen och matlagning bäst och uppgifterna om hjärt- och kärlsjukdomar och kostfibrer sämst. I innehållsområdet Konsumenten och det föränderliga samhället behärskade eleverna uppgifterna om konsumtionslån och miljömärkning bäst. I detta delområde var deras kunskaper svagast i uppgifterna som gällde vattenförbrukning. Av uppgifterna i innehållsområdet Hem och miljö klarade eleverna uppgiften som gällde diskning för hand bäst och uppgiften som gällde skötselrådsmärkena sämst. En jämförelse av sampelelevernans genomsnittliga kunnande i de olika uppgiftstyperna visade att de klarade flervalsuppgifterna bättre (lösningsandel 65,6 %) än produktionsuppgifterna (lösningsandel 52,22 %). I och för sig fanns det bland flervalsuppgifterna fler lätta uppgifter än i produktionsuppgifterna.

Figur 6 visar en sammanfattning av elevernas genomsnittliga lösningsandelar i det praktiska provets delområden.

Figur 6. Kunnande i det praktiska provets olika delområden (* dukningen och smaken på tillredd mat bedömdes bara för en del av eleverna)

Totalt sett klarade sig eleverna som deltog i det praktiska provet i genomsnitt väl (helhetslösningssandel 72 %), men relativt sett klarade de uppgifterna i delområdena Planering och Praktiska arbeten sämst. Av dem som deltog i det praktiska provet bedömdes 335 elever i uppgiften som gällde dukning och 432 elever bedömdes på basis av smaken på den mat som de tillrett. Vilken uppgift eleverna blev bedömda i berodde på hur den elevgrupp som deltog i det praktiska provet fördelade arbetena inom sig.

Regional analys

Analysen av hela provet (det praktiska och det skriftliga provet tillsammans) visade att lösningsandelarna i de olika regionerna varierade mellan 60 och 65 procent. I hela provet klarade sig eleverna i Östra Finland bäst och eleverna i Lappland sämst ($p < 0,01$). Östra Finlands sampelelever klarade sig med statistiskt hög signifikans bättre än Södra Finlands sampelelever ($p < 0,001$). Likaså var skillnaden mellan Östra Finlands och Västra och Inre Finlands sampelelever i hela provet statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$). I det skriftliga provet var skillnaderna mellan verksamhetsområdena för regionförvaltningsverken liknande. Analysen av endast det praktiska provet visade inga statistiskt signifikanta skillnader mellan de olika verksamhetsområdena i fråga om sampelelevernas genomsnittliga lösningsandelar. Som framgår av tabell 2 klarade sig Östra Finlands flickor bäst (8 procentenheter bättre resultat än det genomsnittliga resultatet i landet) och Lapplands pojkar sämst (11,4 procentenheter sämre resultat än det genomsnittliga resultatet i landet).

Tabell 2. Flickornas och pojkarnas lösningsandelar fördelade på kommuntyper

		Antal elever N	Lösningsandel %	Standard- avvikelse	Skillnad mel- lan värdet och medel- värdet (pro- centenheter)
Hela utvärderingen		3 541	62,5	14,7	
pojkar		1 824	56,8	14,6	-5,7
flickor		1 717	68,9	11,9	6,4
RFV-område	Södra Finland	1 333	61,7	15,2	-0,8
	pojkar	686	55,8	14,7	-6,7
	flickor	647	68,2	12,8	5,6
	Sydvästra Finland	413	64,1	13,9	1,6
	pojkar	215	58,9	14,3	-3,6
	flickor	198	70,0	10,6	7,4
	Västra och Inre Finland	908	62,2	14,2	-0,4
	pojkar	478	56,2	14,2	-6,3
	flickor	430	68,8	11,0	6,3
	Östra Finland	341	64,6	14,8	2,1
	pojkar	177	60,4	15,8	-2,1
	flickor	164	70,6	11,6	8,0
	Norra Finland	369	63,4	14,3	0,9
	pojkar	189	56,4	13,8	-6,1
	flickor	180	70,2	11,3	7,7
	Lappland	177	59,9	14,8	-2,7
	pojkar	79	51,1	14,3	-11,4
	flickor	98	66,3	12,8	3,8
Kommuntyp	urbana kommuner	1 955	61,6	16,2	-0,9
	pojkar	1 015	55,9	15,9	-6,6
	flickor	940	68,0	13,5	5,5
	tätortskommuner	539	62,9	14,4	0,4
	pojkar	273	57,4	14,6	-5,1
	flickor	266	69,7	10,9	7,2
	landsbygdskommuner	1 047	65,2	11,2	2,7
	pojkar	536	59,3	11,5	-3,2
	flickor	511	71,1	8,6	8,6

Sampeleleverna i skolorna i landsbygdskommunerna klarade sig i hela provet bättre än sampeleleverna i de urbana kommunerna ($p < 0,001$). I det skriftliga provet var skillnaden mellan sampelelevernas lösningsandelar i landsbygdskommunerna och deras lösningsandelar i de urbana kommunerna mycket signifikant, men i det praktiska provet fanns skillnader mellan kommuntyperna endast i delområdet Praktiska arbeten. I detta delområde klarade sig eleverna i landsbygdskommunerna bättre än eleverna i de andra kommuntyperna ($p < 0,01$).

Skillnader mellan flickor och pojkar

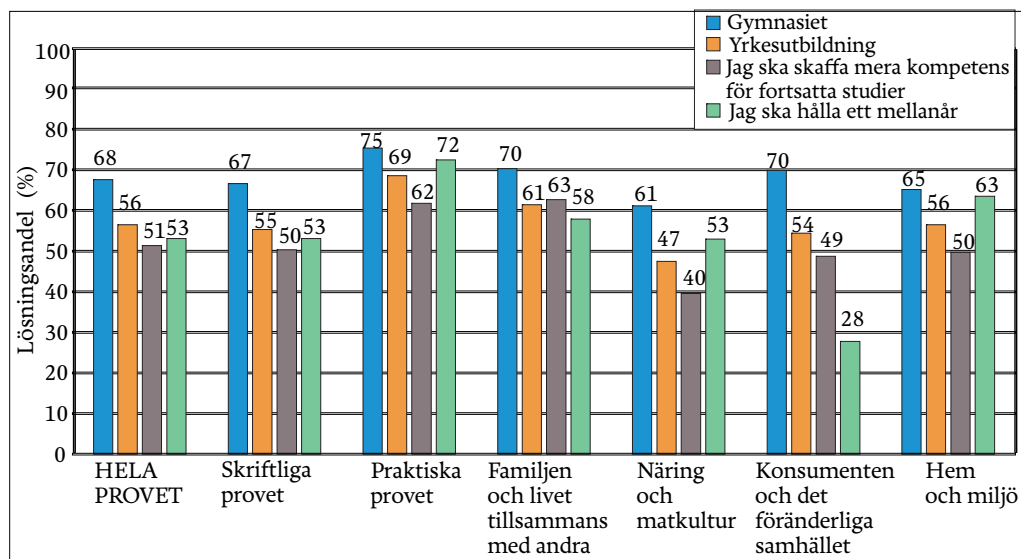
I utvärderingen i huslig ekonomi var kön en viktig faktor i analysen av hur eleverna klarade sig i provet. För hela provets del var flickornas genomsnittliga lösningsandel 69 procent, medan pojkarnas var 57 procent. Skillnaden mellan flickornas och pojkarnas lösningsandelar i enbart det skriftliga provet och i enbart det praktiska provet var också mycket signifikant. Flickorna var kunnigare än pojkarna i varje innehållsområde av läroplanen i huslig ekonomi. I alla delområden var skillnaden statistiskt mycket signifikant och medelstor eller stor. Skillnaderna var stora i innehållsområdena Näring och matkultur ($d = 0,91$) samt i Hem och miljö ($d = 0,81$).

Skillnader mellan språkgrupperna

Eleverna i de finskspråkiga skolorna ($N = 3\,031$) klarade sig i hela provet bättre än de svenskspråkiga eleverna ($N = 510$). Skillnaden mellan språkgrupperna i fråga om genomsnittliga lösningsandelar i hela provet och i det skriftliga provet var i genomsnitt 5 procentenheter ($p < 0,001$). Vid analys av det praktiska provet i sin helhet observerades inga statistiskt signifikanta skillnader.

Elevernas planer rörande fortsatta studier

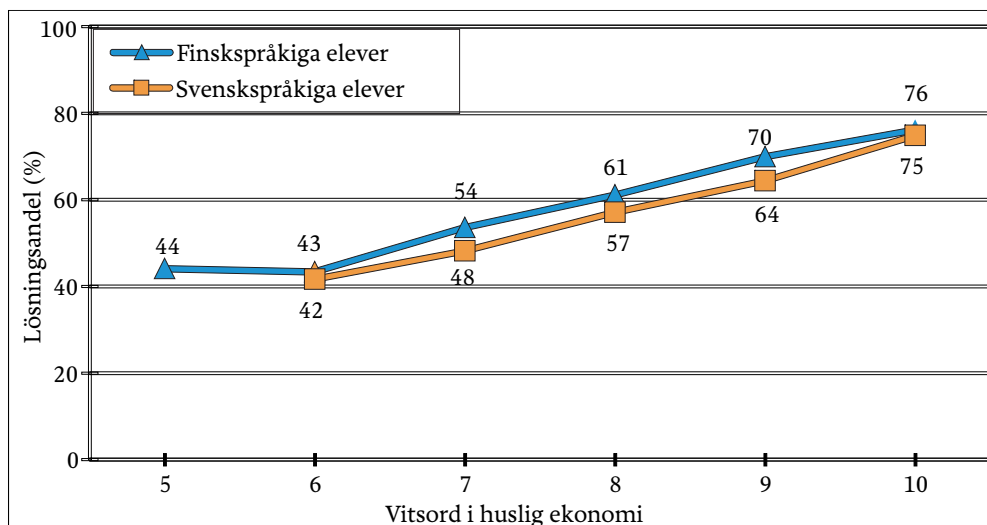
Det fanns ett samband mellan elevernas planer rörande fortsatta studier och hur de klarade sig i utvärderingen av inlärningsresultaten i huslig ekonomi (figur 7). I läroplanens alla innehållsområden var skillnaderna mellan dem som tänkte söka till gymnasiet och dem som tänkte söka till något annat mycket signifikanta. Också skillnaderna mellan flickornas och pojkarnas genomsnittliga lösningsandelar var mycket signifikanta när det gäller elever som tänkte söka till gymnasiet eller till andra fortsatta studier.

Figur 7. Framgång i provet fördelat på basis av vilka fortsatta studier eleverna tänker söka till (Gymnasiet N = 1 877, yrkesutbildning N = 1 535 och något annat än gymnasiet och yrkesutbildning N = 0–24)

Vitsorden i huslig ekonomi och kunnandet i sin helhet

Figur 8 visar sambandet mellan de genomsnittliga lösningssandelarna i finsk- och svenskspråkiga skolor och vitsorden. Figuren visar att av elever med samma vitsord klarade sig eleverna i de svenskspråkiga skolorna sämre i utvärderingen i huslig ekonomi än eleverna i de finskspråkiga skolorna. Endast när det gäller vitsorden åtta och nio var skillnaden statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

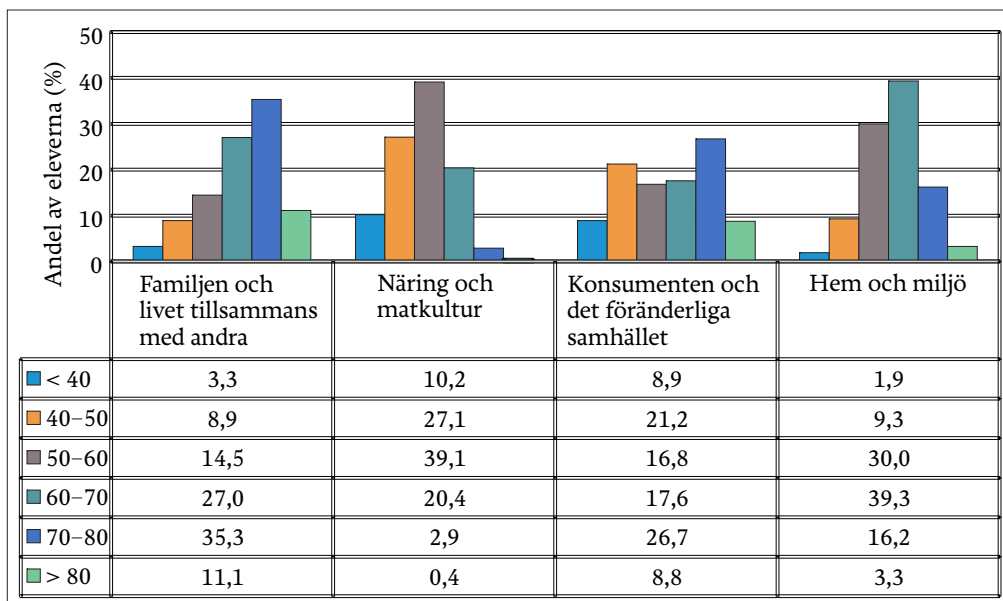
Figur 8. Finskspråkiga och svenskspråkiga elevers vitsord i huslig ekonomi i förhållande till framgång i provet

De kriterier som ges i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vitsordet åtta (8) bestämmer den nationella nivån på de kunskaper och färdigheter som utgör grund för elevbedömningen. Kriterierna för vitsordet åtta i huslig ekonomi innebär att eleven i genomsnitt uppvisar det kunnande som kriterierna i läroämnet förutsätter.

En jämförelse av lösningsandelarna i hela provet med de vitsord som lärarna gett indikerar att cirka 65 procent av dem som deltog i provet hade ett kunnande som motsvarade vitsordet åtta eller nio. Cirka 20 procent av eleverna uppnådde nivån för vitsordet sju och i medeltal 8 procent av dem nivån för vitsordet tio.

Av dem som fått vitsordet åtta (8) hade 746 (57%) elever en lösningsandel på 50–70 procent. Av de elever som fått samma vitsord hade 225 elever en lösningsandel på 2–50 procent och 331 elever en lösningsandel på 70–95 procent. Figur 9 visar vilket kunnande de elever som fått vitsordet åtta (8) hade i det skriftliga provets olika innehållsområden.

Enligt lärarenkäten betonade få lärare innehållsområdet Konsumenten och det föränderliga samhället i sin undervisning.

Figur 9. Resultaten för elever som fått vitsordet 8 i de olika innehållsområdena i läroplanen för huslig ekonomi

Cirka en tredjedel av de elever som uppnådde en nivå som motsvarar vitsordet åtta hade en lösningsandel på 70-80 procent i uppgifterna i innehållsområdet Familjen och livet tillsammans med andra. På motsvarande sätt hade nästan 40 procent av de elever som fått vitsordet åtta en lösningsandel på 50-60 procent i uppgifterna i innehållsområdet Näring och matkultur. Drygt en fjärdedel av de elever som fått vitsordet åtta hade en lösningsandel på 70-80 procent i uppgifterna i innehållsområdet Konsumenten och det föränderliga samhället, men av dem som fått samma vitsord hade 21 procent en lösningsandel på bara 40-50 procent.

Huslig ekonomi som valfritt ämne

De elever som hade huslig ekonomi som valfritt ämne hade en lösningsandel på 63 procent i det skriftliga provet. Dessa hade en bättre lösningsandel än de som deltagit endast i den för alla gemensamma undervisningen (lösningsandel 59 %). De elever som deltagit i valfri undervisning i huslig ekonomi hade bättre kunskaper ($p < 0,001$) i tre innehållsområden av läroplanen för huslig ekonomi än de elever som inte hade deltagit i valfri undervisning. Dessa innehållsområden var Familjen och livet tillsammans med andra, Hem och miljö samt Näring och matkultur. När det gäller innehållsområdet Konsumenten och det föränderliga samhället hade de som inte deltagit i valfri undervisning inte signifikant sämre kunskaper än de som deltagit i valfri undervisning. I det praktiska provet hade de som studerat huslig ekonomi som valfritt ämne klart bättre resultat (lösningsandel 75 %) än de som deltagit endast i den för alla gemensamma undervisningen (lösningsandel 68 %).

Kunnande hos elever som behöver stöd

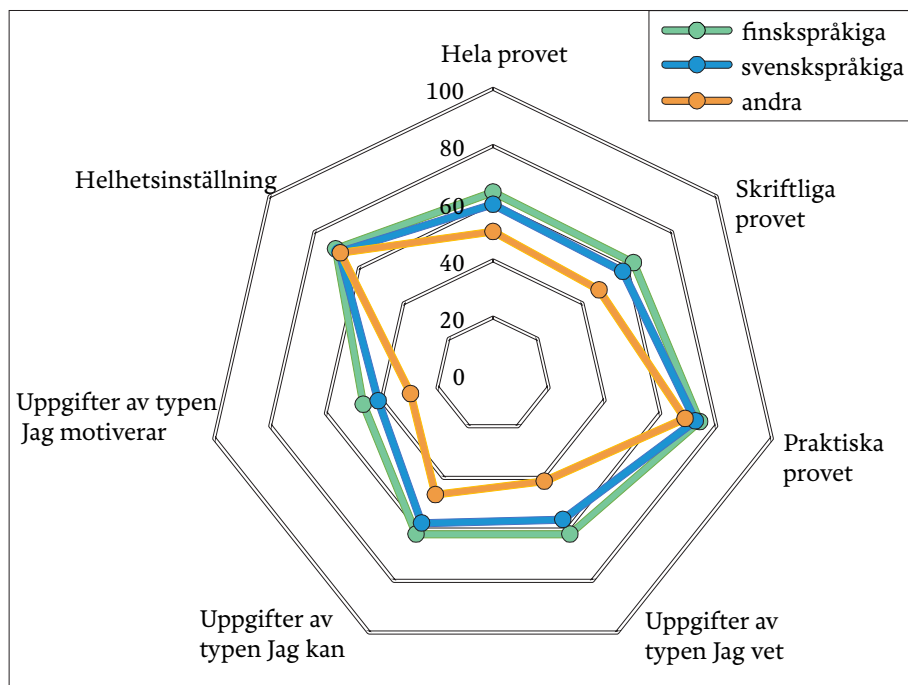
I det skriftliga och det praktiska provet i den nationella utvärderingen i huslig ekonomi deltog också elever för vilka det fanns ett beslut om särskilt eller intensifierat stöd eller ett motsvarande tidigare beslut om intagning till specialundervisning eller som hade en individualiserad lärokurs i huslig ekonomi eller modersmål.

I det skriftliga provet hade de elever som behöver stöd en genomsnittlig lösningsandel på 51 procent. Deras lösningsandel var klart lägre än de övriga elevernas genomsnittliga lösningsandel (62,9 %). Eleverna som behöver stöd klarade sig sämre än de övriga eleverna i alla innehållsområden i läroplanen för huslig ekonomi.

I det praktiska provet var dessa elevers genomsnittliga totala lösningsandel 62 procent, medan de övriga hade en lösningsandel på 73 procent. Skillnaden var statistiskt mycket signifikant.

Provresultaten för de elever som hade ett annat hemspråk än finska eller svenska

I det skriftliga provet deltog 74 elever och i det praktiska provet 22 elever som hade ett annat hemspråk än finska eller svenska. Dessa utgjorde cirka två procent av alla sampelelever. Figur 10 visar skillnaden i genomsnittliga lösningsandelar mellan dem som talar finska eller svenska som hemspråk och dem som har något annat hemspråk än finska eller svenska

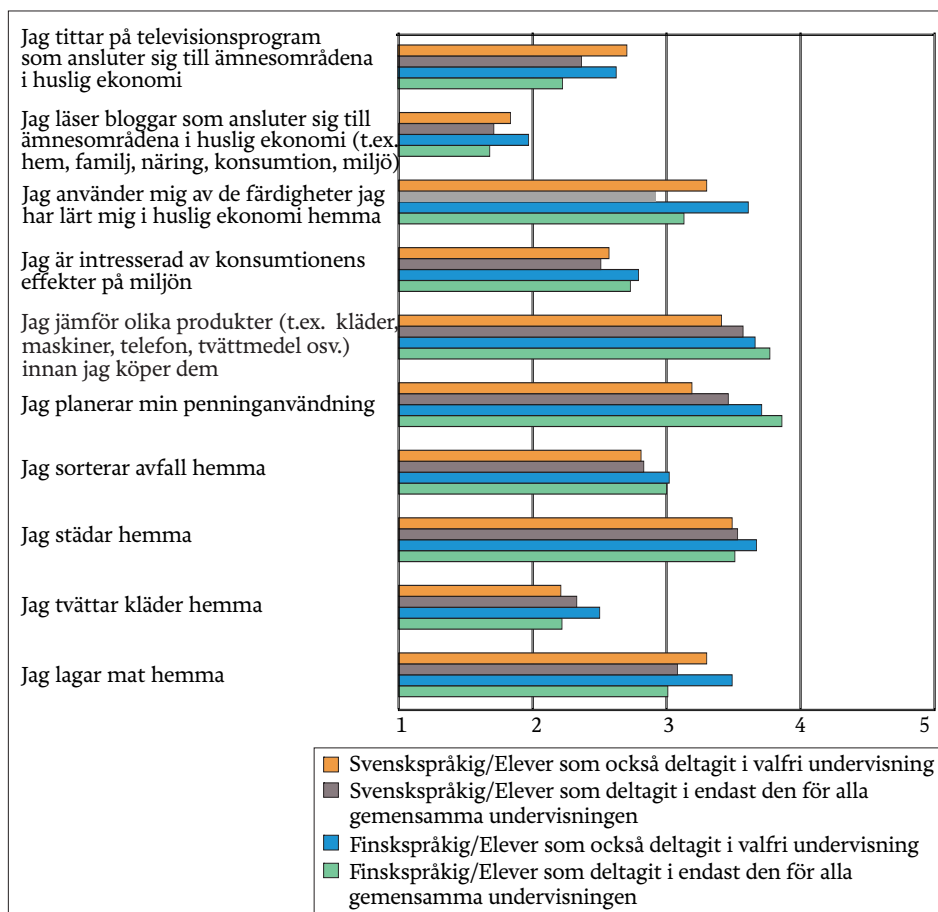

Figur 10. De olika språkgruppernas genomsnittliga lösningsandelar i de olika delområdena i utvärderingen i huslig ekonomi

I det skriftliga provet hade eleverna med ett annat hemspråk än finska eller svenska en lösningsandel på 48 procent. Deras genomsnittliga lösningsandel var klart lägre ($p < 0,001$) än de övriga elevernas (62,7 %). I det praktiska provet var dessa elevers lösningsandel 69 procent, medan de övriga hade en lösningsandel på 74 procent. I detta prov fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna; inte i något av provets delområden. När det gäller de uppgifter som var uppdelade på olika kvalitativa nivåer (jag vet, jag kan och jag motiverar) visade en jämförelse av dessa grupper att eleverna med ett annat hemspråk med statistiskt mycket hög signifikans sämre kunskaper än de övriga eleverna ($p < 0,001$). Attityderna mot läroämnet och studierna i huslig ekonomi var mycket lika i alla språkgrupper.

Sambandet mellan elevernas intresse av ämnet och inlärningsresultaten

I enkäten undersöktes vad eleverna gör hemma eller på fritiden som anknyter till studieinnehållet i huslig ekonomi med tio påståenden. Svarsalternativen var fem: 1 = inte alls, 2 = ganska lite, 3 = måttligt, 4 = ganska mycket och 5 = väldigt mycket. Figur 11 visar medelvärdena för de svar som eleverna i finskspråkiga och svenskspråkiga skolor gav på påståenden som visar deras intresse för ämnet. I figuren visas resultaten separat för elever som hade deltagit i någon valfri undervisning i huslig ekonomi (i årskurs 8 eller 9, i årskurserna 8 och 9) och för elever som hade deltagit endast i den undervisning som var gemensam för alla.

Figur 11. Skillnader mellan finsk- och svenskspråkiga sampelelever i fråga om intresse för ämnet
INLÄRNINGSRESULTATEN I HUSLIG EKONOMI 2014

Det fanns ett samband mellan elevernas intresse och hur de klarade sig i detta prov. Det kan konstateras att om eleverna är ens måttligt intresserade av studieinnehållen i huslig ekonomi inverkar det på inlärningsresultaten i denna typ av prov.

Sambandet mellan föräldrarnas utbildning och elevernas framgång i provet

De elever som uppgav att båda föräldrarna är studenter klarade sig lite bättre än eleverna i de övriga grupperna. Skillnaden är dock inte signifikant. I det praktiska provet däremot var det inte denna grupp som klarade sig bäst utan gruppen av elever som uppgav att endast den ena av föräldrarna är student.

Lärarnas och undervisningsmetodernas samband med inlärningsresultaten

Utvärderingen av inlärningsresultaten i huslig ekonomi genomfördes i slutet av årskurs 9 och provet baserade sig endast på den för alla gemensamma lärokursen i huslig ekonomi, som hade genomförts redan i årskurs 7. Detta betyder att eleverna kan ha haft en annan hushållslärare efter årskurs 7. Av de lärare som besvarade lärarenkäten uppgav cirka hälften (51,5 %) att de hade undervisat nästan alla eller cirka hälften av eleverna i årskurs 7. Resten av lärarna (48,5 %) hade undervisat endast några eller inga alls av eleverna i årskurs 7, och därför togs dessa inte med i analysen.

Om lärarna uppgav att de hade haft mycket läroämnessamarbete med andra lärare klarade sig eleverna i hela provet i genomsnitt bättre än de elever vars lärare uppgav att de inte alls hade samarbetat med andra lärare.

Lärarnas deltagande i fortbildning påverkade en aning hur eleverna klarade sig i provet. De elever vars lärare deltagit i fortbildning 1–3 dagar under de tre föregående åren klarade sig i utvärderingen bättre (lösningsandel 68 %) än de elever vars lärare inte hade deltagit en enda dag i fortbildning (62 %).

Det fanns ett samband mellan vissa undervisningsmetoder som lärarna använde och hur väl eleverna klarade sig i provet. Om lärarna uppgav att de använder observation som undervisningsmetod (t.ex. näring och ätande i närmiljön), klarade sig deras elever i hela provet i genomsnitt bättre (lösningsandel 69 %) än de elever vars lärare inte hade använt denna metod alls (60 %). Även de elever vars lärare rapporterade att de använder mycket projektarbete klarade sig i hela provet i genomsnitt bättre (lös-

ningsandel 69 %) än de elever vars lärare inte använde denna metod alls (63 %). Om lärarna använde mycket lärande på internet/nätbaserad lärmiljö klarade sig eleverna bättre (lösningsandel 67 %) än de elever vars lärare inte använde denna metod alls (63 %).

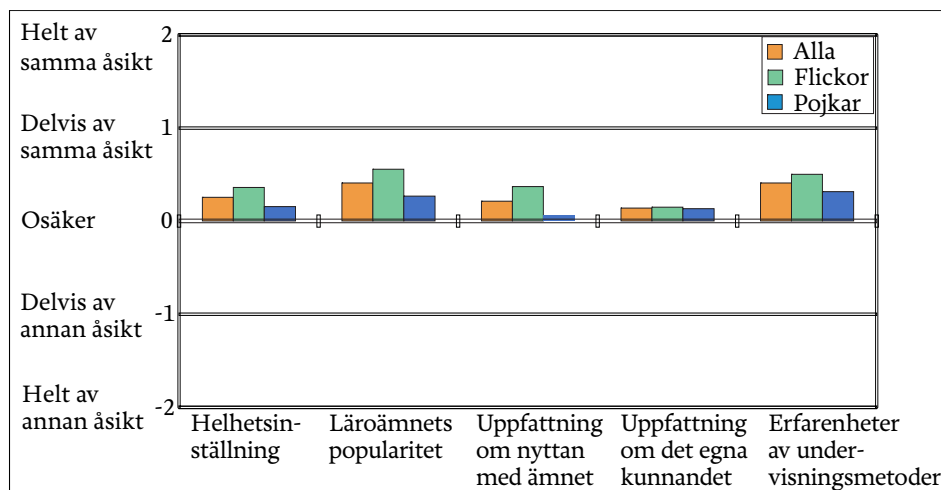
Om lärarna uppgav att för stora undervisningsgrupper gör det svårare att uppnå goda inlärningsresultat, klarade sig eleverna i hela provet sämre (lösningsandel 63 %) än de elever vars lärare uppgav att stora undervisningsgrupper inte alls gör det svårare att uppnå goda inlärningsresultat (72 %). Om lärarna uppgav att de ekonomiska resurserna gör det väldigt mycket svårare att uppnå goda inlärningsresultat, klarade sig eleverna i genomsnitt sämre (lösningsandel 62 %) än de elever vars lärare uppgav att de ekonomiska resurserna inte alls gör det svårare att uppnå goda inlärningsresultat (68 %).

Elevernas skoltrivsel och attityder mot huslig ekonomi

Av de elever som deltog i utvärderingen uppgav 70 procent att de trivs i skolan ganska bra eller mycket bra. Elevernas attityder mot läroämnet huslig ekonomi korrelerade positivt med hur eleverna klarade sig i provet. Korrelationen mellan vad eleverna tycker om huslig ekonomi och hur de klarade sig i hela provet var relativt stor ($r = 0,37$; förklaringsgrad 14 %). Korrelationen mellan elevernas uppfattning om sin kompetens och hur de klarade sig i hela provet var ännu något positivare ($r = 0,40$; förklaringsgrad 16 %). Korrelationen mellan elevernas uppfattning om hur nyttigt ämnet är och hur de klarade sig i provet var inte lika positiv ($r = 0,30$; förklaringsgrad 9 %).

Figur 12 visar medelvärdena av alla elevers samt flickornas och pojkarnas svar i uppgiften med påståenden om attityder angivna enligt klassificeringen i attitydindikatorn. Figuren visar utöver helhetsattityden också medelvärdena av följande: vad eleverna ansåg om läroämnet, uppfattningarna om sitt kunnande i huslig ekonomi, nyttan med läroämnet och erfarenheterna av undervisningsmetoderna i huslig ekonomi. Skillnaden mellan flickorna och pojkarna var statistiskt mycket signifikant ($p < 0,001$) i alla kategorier av påståenden som gällde attityder. Flickorna gillade läroämnet huslig ekonomi mera och upplevde att de kan studieinnehållen i ämnet bättre än pojkarna och ansåg i högre grad än pojkarna att studierna i huslig ekonomi är till nytta. De hade också positivare erfarenheter av undervisningsmetoderna i huslig ekonomi.

Det observerades inga statistiskt signifikanta skillnader i attityder mellan de finskspråkiga skolornas och de svenskspråkiga skolornas elever.

Figur 12. Flickornas och pojkarnas uppfattningar och inställningar i fråga om läroämnet huslig ekonomi

Läroämnet huslig ekonomi i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

Utvärderingen av inlärningsresultaten i huslig ekonomi bekräftade läroämnets betydelse inom den allmänbildande grundläggande utbildningen. De nya grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 anger att uppdraget i huslig ekonomi är att eleverna utvecklar kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. I läroämnet strävar man efter att främja praktiska färdigheter och lägga grunden för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Läroämnet tillämpar kunskap från olika områden, vilket möjliggör samarbete med många läroämnen. Målet är att undervisningen i huslig ekonomi ska bygga på kontinuitet, där elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas samtidigt som elevernas självständighet och ansvar växer efter hand. (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, 509):

Målen i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 hänför sig till följande sju mångsidiga kompetenser: Förmåga att tänka och lära sig, Multilitteracitet, Vardagskompetens, Kulturell och kommunikativ kompetens, Digital kompetens, Arbetslivskompetens och entreprenörskap samt Delaktighet och påverkan. I undervisningsinnehållen i huslig ekonomi är det möjligt

att utveckla alla dessa sju mångsidiga kompetenser. Dessutom är huslig ekonomi i egenskap av ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrener ett ypperligt läroämne med tanke på det läroämnessamarbete som betonas i de nya grunderna för läroplanen. Huslig ekonomi ger som läroämne eleverna möjlighet att studera vardagsfenomen som är aktuella för dem teoretiskt eller praktiskt och både ensam eller tillsammans med andra. Innehållsområdena i undervisningen i huslig ekonomi samt tillvägagångssätten vid planering, organisering och bedömning av det egna arbetet liksom även utvecklingen av de praktiska färdigheterna och kreativiteten hjälper de unga, som är på väg in i vuxenlivet, att klara sig väl i sitt liv efter att ha fullgjort de allmänbildande studierna.

När skolorna börjar iaktta och beakta de principer som grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 slår fast för utvecklandet av verksamhetskulturen kommer detta förhoppningsvis att minska kunskapsklyftorna mellan de olika grupperna. Det återstår att dryfta vad principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen innebär i praktiken i undervisningen i huslig ekonomi. Läroämnet skapar en utmärkt interaktiv miljö som är förankrad i elevernas vardag och som ger eleverna möjlighet att öva upp många slags färdigheter.

Målet i den nya läroplanen är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande, delaktighet, välbefinnande och en hållbar livsstil. Skolan betraktas som en lärande gemenskap som skapar möjligheter för eleverna att undersöka, experimentera, bli intresserade och uppleva att de klarar av saker. Det centrala i skolarbetet är allas välbefinnande, gemenskap, jämlikhet och behoven hos alla i skolan. Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt stödjer allas lärande. Om undervisningskontexten är en annan än skolan får eleverna möjlighet att tillämpa det som de lärt sig i situationer som är intressanta för dem och betydelsefulla med tanke på det egna livet. Internationaliseringen är en viktig resurs i skolan. Förståelsen mellan individer och grupper ökar om man tar tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Eleverna kan som medlemmar av skolgemenskapen enligt sin utvecklingsnivå delta i planeringen, utvecklingen och utvärderingen av verksamheten. Gemenskapen ska uppmuntra demokratisk dialog och delaktighet. I en lärande gemenskap är allas lika värde och jämlikhet centrala frågor. Likaså ska skolan uppmuntra eleverna att förhålla sig till olika läroämnen, göra val och binda sig till studierna utan könsbundna rollmodeller. Skolan visar genom sina dagliga val att den har en ansvarsfull inställning till miljön. (Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, 24–27.)

Utvecklingsförslag

1. Man bör söka lösningar som minskar skillnaderna i inlärningsresultat mellan flickor och pojkar samt mellan finsk- och svenskspråkiga skolors elever. Även inlärningsresultaten för de elever som har ett annat hemspråk än finska eller svenska bör tas i betraktande, likaså skillnaderna i elevernas kunskaper mellan landets olika regioner och kommuntyper.
2. Det finns skillnader i kunskaper och färdigheter hos elever som fått samma vitsord i huslig ekonomi. Det skulle vara bra att ta reda på om lärarna har samma uppfattning om de faktorer som inverkar på slutvitsorden. Man kunde få information om hur lärarna tolkar kriterierna i slutbedömningen genom att undersöka hur de fastställer elevernas kompetensnivå i förhållande till målen för lärokursen i ämnet och till kriterierna för slutbedömningen.
3. I utvärderingen i huslig ekonomi klarade sig eleverna sämre i produktionsuppgifterna. Det vore bra att i undervisningen i huslig ekonomi använda mer produktionsuppgifter, och eleverna kunde i högre grad uppmanas att motivera sina synpunkter. De bör också uppmanas att ställa frågor och ifrågasätta frågor som rör undervisningsinnehållet och att tillämpa vad de lärt sig utanför skolan.
4. Undervisningen i de praktiska färdigheter som ingår i innehållsområdena i huslig ekonomi och bedömningen av dessa är en viktig del av undervisningen i huslig ekonomi, och de elever som deltog i utvärderingen ansåg också att denna del är meningsfull. Huslig ekonomi är ett läroämne som stöder utvecklingen av elevernas färdigheter i interaktion och möjliggör utnyttjande av många slags praktiska arbetssätt och användning av elevernas idéer. Eleverna klarade sig väl i de uppgifter som mätte färdigheterna i samarbete och interaktion, så den roll som undervisningen i huslig ekonomi har i att stärka dessa färdigheter bör även i framtiden ses som viktig.
5. Största delen av lärarna som deltog i utvärderingen uppgav att de i sin undervisning betonar läroplanens innehållsområde Näring och matkultur. I målen i den nya läroplanen 2014 betonas att undervisningen i huslig ekonomi lägger grunden för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Därför bör man även i undervisningen ge alla innehållsområden lika mycket utrymme.

6. Konsumenten och det föränderliga samhället var ett innehållsområde som lärarna gav minst utrymme i sin undervisning. Undervisningen i huslig ekonomi har en viktig roll när det gäller att uppmuntra eleverna till hållbar utveckling och en hållbar livsstil. Studieinnehållen och undervisningen bör utvecklas så att den i högre grad beaktar ekosocial bildning.
7. Enligt de nya grunderna för läroplanen ska eleverna uppmuntras att planera, organisera och utvärdera sitt arbete, och när eleverna gör detta så blir de också bättre på att lära sig att lära. Resultaten visar att eleverna bör ges mer uppmuntran till att planera sitt eget arbete, och elevernas självvärdering bör utvecklas och göras mångsidigare.
8. Hushållslärarna är villiga att delta i fortbildning. Informations- och kommunikationsteknik var det område inom vilket lärarna önskade mest utbildning. För att det ska bli möjligt att genomföra de nya läroplanerna och för att man ska kunna utveckla och utnyttja mångsidiga lärmiljöer i undervisningen i huslig ekonomi, bör lärarna ha möjlighet till en högklassig fortbildning i hela Finland.
9. Målsättningen i de nya grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 är att få till stånd ett utvidgat läroämnessamarbete och att utveckla mångvetenskapliga lärområden. Läroämnet huslig ekonomi kan betraktas som ett enande läroämne som förenar kunskaper och färdigheter i olika ämnesområden. Att på lektionerna i huslig ekonomi behandla fenomen som sammanlänkar olika läroämnena i praktiken innebär ofta att fenomenet även får en koppling till elevens vardag.
10. I grunderna för läroplanen 2014 ses huslig ekonomi som ett läroämne som främjar välbefinnandet och som utvecklar kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen. Eftersom man i läroämnet huslig ekonomi fokuserar mångsidigt på frågor som gäller hantering av vardagen i hemmet ur individens och samhällets synvinkel, kan man fråga sig om läroämnet ur hela samhällets perspektiv kunde betraktas som ett medel för att förhindra utslagning.

Denna sammanfattning baserar sig
på publikationen:

Salla Venäläinen

ARJEN TIEDOT JA TAI DOT HYVINVOINNIN
PERUSTANA

Kotitalouden oppimistulokset perusopetuksen
päättövaiheessa 2014

Nationella centret för utbildningsutvärdering

PB 28 (Mannerheimplatsen 1 A)

00101 HELSINGFORS

E-post: kirjaamo@karvi.fi

Telefonväxel: 029 533 5500

karvi.fi

Informationsmaterial 2015:2 | Bilder: Sirpa Uusitalo | Översättning: Annika Östergård | Ombrytning: NCU/Sirpa Ropponen
Tryck: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere